

Vrienden van de Stadskern Zwolle

Nieuwsbrief nazomer 2024

De Ontmoetingsdag van de gemeenteraad viel in het water en was voor ons toch een groot succes. De fietstocht met raadsleden langs plekken in de stad die naar ons idee extra aandacht behoeven, ging niet door. Maar aan de hand van een fotopresentatie hebben we in de Panoramazaal in het stadhuis desalniettemin aandacht kunnen besteden aan onze kijk op de ontwikkelingen in de stadskern.

Op en rondom het Grote Kerkplein bijvoorbeeld, met de onderdoorgang Lombardstraat en de restauratie en het toekomstig gebruik van de Wheeme. Ook het terrassenbeleid en de mogelijkheid van een waterpartij en de herinrichting van het pleintje aan de Goudsteeg zijn voor de Vrienden van belang. Verder het Broerenkwartier - de herontwikkeling van de V&D-locatie en een alternatieve bestemming op de Xenos-locatie - en het Noorderkwartier. En de Nieuwe Veemarkt: de Vrienden zijn voorstander van het idee de nieuwe wijk beter te laten aansluiten bij de binnenstad. Daartoe zou het Rabobank-kantoor plaats moeten maken voor een groene long. Een overweging is de supermarkt te verplaatsen naar de achterkant van de wijk, nabij de te realiseren 'hub'. Tenslotte hebben we de raadsleden laten weten dat we blij zijn met de start van een onderzoek naar het parkeerdek Emmawijk en een mogelijke terugkeer van een deel van de Willemsvaart.

En er is meer te melden: zo zijn er gesprekken gevoerd met ontwikkelaar Resido en architect Tim Versteegh over nieuwe ontwikkelingen op het Van Nahuysplein en de C&A/Sikkes-locatie aan het Weversgildeplein/Nieuwstraat. En we praten mee in het Platform Bereikbaarheidsagenda Binnenstad.

Daarnaast zijn de voorbereidingen voor het Han Prins Jaar in volle gang. Volgend jaar willen we één van de 'founding fathers' van de Vrienden gedenken met een lezing, een straatnaam, een (digitale)expositie, mogelijk een artikelenreeks...

We gaan met de Stadsbouwmeester op pad en zetten de succesvolle Stamtafel Stadskern voort. Tot slot bereiden ons voor op het toekennen en uitreiken van de jaarlijkse Pluim. We nodigen onze leden van harte uit om met suggesties te komen welk gebouw of stedenbouwkundige ontwikkeling daarvoor in aanmerking komt.

< Onze vereniging, die volgend jaar 70 jaar bestaat, heeft een flink archief; het beslaat inmiddels zo'n zeven meter. Alle stukken zijn in goede handen bij Collectie Overijssel (het voormalige HCO). Ook een groot deel van de nalatenschap van Han Prins bevindt zich in het archief.

Colofon

Redactie	Peter Goudswaard & Patrick Rijke
Teksten	Peter Goudswaard, Peter Kamphuis, Raymond Salet
Foto's	Peter Goudswaard, Peter Kamphuis, Patrick Rijke
Druk	Editoo B.V.
E mail	info@vriendenvandestadskernzwolle.nl
Website	vriendenvandestadskernzwolle.nl
Telefoon	0882266621
Adres	Assendorperstraat 71B, 8012 DG Zwolle

Nieuws en uitnodigingen per e-mail

Onze vereniging organiseert steeds meer activiteiten voor u. Graag willen wij u daarom ook per e-mail kunnen bereiken. Dan kunnen wij u tussen de nieuwsbrieven door op de hoogte houden en uitnodigen voor ledenactiviteiten. Hebben wij geen mailadres van u? Geeft u dit dan alstublieft door aan info@vriendenvandestadskernzwolle.nl. Alvast bedankt!

Een nieuw leven voor een oude pastorie

De Wheeme, de oude pastorie van de Michaëlkerk aan de Lombardstraat, staat al een tijd leeg. De gemeente wil het van oorsprong laatgotische gebouw uit de vijftiende eeuw weer nieuw leven inblazen. De Vrienden vinden dat een goed idee. Wij pleiten ervoor eerst een liefst publieke bestemming voor het gebouw te vinden voordat het wordt gerenoveerd.

Voor de eerste planvorming heeft de gemeente een projectleider aangesteld, Jeroen van Gils. Begin van de zomer hebben enkele bestuursleden kennis met hem gemaakt.

Bij een gezamenlijk bezoek valt direct op dat de Wheeme aan de kant van het Grote Kerkplein gesloten en haast afwerend oogt. De originele entree zit namelijk niet aan de Lombardstraat, maar aan de andere zijde, in de hof tussen stadhuis en Praubstraat. Daar presenteert het pand zich met open formele gevels met drie geschakelde kappen rond een binnenplaats met een traptoren.

In de zeventiger jaren van de twintigste eeuw werd de Wheeme via een glazen verbindingssluis verbonden met het nieuwe stadhuis om dienst te doen als vergaderlocatie. In die glazen hal kwam ook de entree, met een lift en een trappenhuis.

Herinrichting plein

Na de herinrichting van het Grote Kerkplein zal de route onder het stadhuis meer gebruikt gaan worden. In de plannen verdwijnt de parkeerplaats voor ambtenaren achter het stadhuis ten gunste van een nieuwe grote fietsenstalling aan de Goudsteeg, te bereiken via de Lombardstraat. Daarom is een nieuwe functie voor het leegstaande pand van belang.

< De Wheeme werd in de eerste helft van de 16de eeuw omringd door de bebouwing van het Arme Fraterhuis. In 1636 werd het gebouw in gebruik genomen als Lombard of Bank van Leening. In 1924 werd het gebouw verbouwd en uitgebreid en kreeg het pand een nieuwe bestemming: het hoofdbureau van de gemeentepolitie.

< Ramen?

Het aanzicht vanaf het plein is erg gesloten omdat hier vroeger slechts een smalle doorgang was tussen de Wheeme en de Latijnse school. Het (her)openen van de raamsparing in de zijgevel zou het zicht vanaf het plein een beetje levendiger kunnen maken.

Foto genomen rond 1960, ontleend aan een artikel van Johan Teunis voor het Historisch Tijdschrift.*

Eronder een foto van de huidige situatie.

↓ Muurschilderingen

Een bezichtiging biedt een boeiende reis door de tijd. Het historische interieur en een aantal bouwkundige elementen zijn deels nog origineel en dateren uit de bouwtijd, ca. 1500: delen van de kap en de vloeren en balkenplafonds, een aantal raamkozijnen en kelders.

Overigens lijkt het gebouw, gelet op de aanwezigheid van meerdere grote zalen, niet zo op een pastorie in de zin van een woonhuis. Volgens Johan Teunis zou de Wheeme de refter van het Fraterhuis kunnen zijn geweest, in 1496 verbouwd tot pastorie.*

Achter de gesloten gevelwand is de grote zaal aan de binnenzijde geheel voorzien van gotische spitsboognissen die opgevuld waren met schilderijen.

Verbouwing volgt functie

De gemeente lijkt van zins pas na renovatie van de buitenkant een keuze te maken voor een ondernemer die zorg draagt voor een bij het pand en de omgeving passende exploitatie. Het zou echter goed zijn om bij de verbetering van de technische staat van het gebouw ook al de nieuwe functie te weten. Dan kun je inspelen op het toekomstige gebruik van het fraaie pand.

Het lijkt in elk geval wenselijk de interne verknoping met het stadhuis ongedaan te maken, deze verbinding staat nieuwe ontwikkelingen in de weg. De Wheeme kan dan weer zelfstandig functioneren, zoals ze eeuwenlang in het stadshart heeft gedaan.

Openbare functie

Voor een nieuwe functie zijn bestaan veel opties open. Wij denken bij voorkeur aan een (semi-) publieke functie zoals:

- een vergader- of filmzaal, bijvoorbeeld gekoppeld aan het Academiehuis of het Fraterhuis;
- een trouwlocatie met grand café; hierbij dient aangetekend dat een buitenterras op deze locatie niet tot de mogelijkheden behoort;
- een centrale voorziening voor het onderwijs in de stad (afstuderen, uitreikingen, lezingen, onderwijsbibliotheek);
- een bijzondere woonvorm met een openbare voorziening;
- een afdeling van het stedelijk museum Anno.

* On(t)roerend monumentaal 17: De Wheeme, 23 juni 2020, op www.zwolsehistorischevereniging.nl

Uitnodigingen

Stamtafel Stadskern: woensdagavond 6 november, 19.30-21.30 uur

U bent van harte welkom aan onze Stamtafel, net als voorgaande keren op ms Oosterschelde aan de Pannekoekendijk 10. Op woensdagavond 6 november praat het bestuur u bij over actuele ontwikkelingen. En samen met architect **Tim Versteegh** buigen we ons over het thema 'plinten': het aanzicht en de invulling van de begane grond van hoge gebouwen als kantoren en appartementencomplexen in en rond de binnenstad.

Om de avond voor te bereiden is het fijn te weten dat u komt. Graag uw aanmelding in een mailtje aan info@vriendenvandestadskernzwolle.nl.

Pluimwandeling: vrijdagmiddag 22 november, vanaf 15.00 uur

Tegen het eind van het jaar bereiden we traditiegetrouw de verkiezing van de Pluim 2024 voor. Evenals vorig jaar wandelen we graag met onze leden langs een aantal mogelijke nominaties ('longlist') om samen te bepalen uit welke kanshebbers ('shortlist') Zwollenaren aan het eind van het jaar kunnen kiezen.

Meer informatie over de route volgt te zijner tijd via e-mail en op de website. U kunt de datum alvast in de agenda zetten: vrijdag 22 november vanaf 15.00 uur.

Staat u nog niet op onze mailinglist? Geef uw mailadres dan door via de website of door een e-mail te sturen aan info@vriendenvandestadskernzwolle.nl.

Open Monumentendag 2024 met historische havendagen

Open Monumentendag vond dit jaar plaats op 14 september. Meer dan andere jaren werd aandacht gegeven aan de historie van Zwolle als handel- en havenstad. Een keur aan activiteiten werd georganiseerd in de Thorbeckegracht met rondleidingen, rondvaarten en exposities over de scheepvaart.

Dit jaar waren de Vrienden op Open Monumentendag aanwezig in de stadskern, en wel op een bijzondere en prachtige plek, in De Staatsman, het voormalig Provinciehuis in de Diezerstraat, nu grand café met hotel en hostel: de winnaar van de Pluim 2023.

Bij het Huis van de Leefomgeving had men mooi zicht op de historische schepen die hier in de Thorbeckegracht waren aangemeerd ter gelegenheid van de 'historische havendagen'. De Vrienden juichen dit initiatief toe, omdat hier het verleden van Zwolle als (doorvoer)havenstad in herinnering wordt geroepen. Hoewel Zwolle niet een echt uitgesproken havenstad was, is de doorvoer van producten uit Duitsland naar Holland wel belangrijk geweest en ook de handel met Scandinavië - vaak via Kampen - is niet uit te vlakken. Het is niet voor niets dat Zwolle langere tijd deel van Hanze uitmaakte en ook een handelspost had in zuid-Zweden. Tegen de achtergrond van de factoorspanen (koopmanshuizen) aan de gracht komt met de schepen de ontstaansgeschiedenis van de stad tot leven.

↓ Zicht op de Thorbeckegracht 100 jaar geleden.

Het zou leuk zijn om de verloederde gevel van de oude steenpoort een beschildering te geven die refereert aan het (haven)verleden van deze plek. De ingemetselde steen uit 2000 ter gelegenheid van de toekenning van het predicaat stadsvernieuwing van *Europa nostra* kan een aanleiding zijn de inspanning uit het verleden op dit vlak te accentueren. Een vertegenwoordiger van de gemeente gaf dat er nog een budget is voor een muurschildering in het kader van het project 'Trotse muren'.

Actuele ontwikkeling Bloemendalstraat-Kromme Jak

Ontwikkelaar Resido is gestart met de bouw van het hotel-woningen plan aan de Bloemendalstraat- Kromme Jak. In aansluiting op het artikel in de vorige nieuwsbrief waarin we de transformatie van de voormalige sociale dienst uiteengezet hebben, kunnen we nu ook een *artist's impression* laten zien (bron: Resido). Fijn dat er weer concrete stappen gezet zijn naar een levendige binnenstad met aandacht voor architectuur en stedenbouw.

Op excursie naar Amersfoort

De Vrienden van de Stadskern Zwolle zochten in het begin van het jaar contact met een aantal zusterorganisaties in andere steden, waaronder Amersfoort. Na een bezoek aan de Keistad ontstond bij de bestuursleden het idee van een excursie. Doel van de excursie was het kennismaken van de stedenbouwkundige ontwikkelingen in Amersfoort en deze kennis te vertalen naar de situatie in Zwolle. Ons bezoek heeft aan onze verwachtingen meer dan voldaan.

Op 25 juni jl. is een aantal bestuursleden en leden van de Vrienden gastvrij ontvangen door Tom de Wit, stedenbouwkundige, voorzitter van Forum en voormalig voorzitter van Welstand in Amersfoort; Trudy de Mooy, bestuurslid van Forum; zij houdt zich bezig met relatie gebouwde omgeving en beeldende kunst; en Sjoerd Hekking van de Stichting Industrieel Erfgoed in de Stad Amersfoort (Siesta).

De eerste wandeling leidt naar de Spoorzone. Sjoerd neemt ons mee naar het gebied waar de oude Wagenwerkplaats en de Verensmederij van de NS zich bevonden. Het is een mooi voorbeeld van hergebruik. Horecabedrijven, plekken voor creatievelingen en kantoorfuncties zijn in het complex ondergebracht. Ook Holland Opera heeft hier haar domicilie gevonden. Sjoerd weet er aanstekelijk over te vertellen. Hier werden begin 1900 de goederenwagens en rijtuigen gemaakt; dat zorgde voor veel werkgelegenheid en groei van de stad. Zo ontstaat het Soesterkwartier. De uitdaging is het Soesterkwartier goed te laten aansluiten op de Spoorzone.

Er staan veel gebouwen in het complex. Met grote zorgvuldigheid en aandacht voor de architectonische kwaliteit zijn ingrepen toegepast om de gebouwen te laten voldoen aan de huidige eisen. Het vergroten van de vensters om lichttoetreding mogelijk te maken is daarvan een mooi voorbeeld.

> In de Verensmederij, waar we koffie drinken, werden de bladveren voor de rijtuigen gemaakt.

We lopen via het Soesterkwartier naar de Eemshaven en Rohm & Haas. De kern van dit fabriekscomplex wordt gevormd door het Buiten Eemzicht, ook wel Schippersgild genoemd, dat waarschijnlijk werd gebouwd tussen 1830 en 1850.

In 1929 heeft Unilever het gekocht en uitgebreid. Hier werd onder meer Prodent tandpasta geproduceerd. Even verderop gebruiken we de lunch in het Lokaal, gevestigd in een oude lijm- en zeepfabriek. Hier worden streekproducten geserveerd en in de winkel verkocht.

Onder leiding van Tom en Trudy vervolgen wij de excursie naar de Eemhof, langs de Koppelpoort (waterpoort) naar de binnenstad. Natuurlijk krijgen

we uitleg over de geschiedenis van de stad, maar ook over de stedenbouwkundige uitdagingen waar Amersfoort nu mee te maken heeft: hoe bewaar je het karakter van de stad, wat te doen met de mobiliteit, hoe integreer je oud- en nieuwbouw, hoe bewaak je het silhouet van de stad? Vergelijkbare vragen die we in Zwolle hebben.

We zien missers, maar ook geslaagde projecten. Zo is het net aangebrachte straatmeubilair op de Varkensmarkt een voltreffer te noemen. Het gebogen zitelement staat er een week en er wordt gelijk goed gebruik van gemaakt. Eindelijk kan men ergens zitten zonder te hoeven consumeren.

Amersfoort heeft ons een spiegel voorgehouden. Als dank overhandigen wij een fles wijn van het *Chateau des Amis de Centre Ville de Zwolle*. Als we tegen vier uur weer op het station zijn, staat de stappenteller op 12.383 stappen.

↓ Het zitelement op de Varkensmarkt.

Op bezoek bij de Vrienden van Franeker

Nadat we eerder dit jaar een eerste positief contact hadden gelegd met de “Vrienden” van de Friese stad Franeker, kreeg dit in de vakantie voor enkele bestuursleden een vervolg via een bezoek aan Franeker. Dit voorafgaand aan een tegenbezoek van de ‘Vrienden van Franeker’ aan Zwolle.

De Vrienden van Franeker hebben een zelfde ontstaans-geschiedenis als de Vrienden van de Stadskern Zwolle. In dezelfde periode als in Zwolle - zo'n 70 jaar geleden - dreigden nogal wat monumenten het veld te moeten ruimen. Franeker is een echte monumentenstad, nog steeds, dankzij een rijk verleden met in de kern een universiteit, het planetarium en elf stinzen (steenhuizen voor de welgestelden, meest adel). De centrale kerk is een pseudo-basiliek, omgeven door pleinen aan beide zijden. De stad is gelegen op een kruispunt van waterwegen tussen Bolsward, Harlingen en Leeuwarden.

Op de plaats van een verdwenen burcht, de Poptahof, bevindt zich nu de kaatsbaan, terwijl de centrale gracht tussen kerk en burcht helaas is gedempt. De omwalling is nog wel in tact wat aan alle zijden een prachtige ruimtewerking oplevert met naar het noord oosten nog uitzicht over het landschap.

Op meerdere plekken zijn rotte kiezen ontstaan die om een upgrading vragen evenals de gedempte centrale gracht, die er niet uitziet.

Eén leuk resultaat van de inspanningen van de Vrienden van Franeker is de openstelling van het korendragershuisje, waar voorheen het koren gekeurd werd en waar nu elke dag doorlopend een video wordt gespeeld over het agrarische verleden.

We hopen de collega's in oktober weer te zien bij een tegenbezoek in Zwolle.

< Franeker. Problematische ruimtewerking na demping van de hoofdgracht in de centrale as door de binnenstad.

'Vrienden van het Broerenkwartier'

Het kan natuurlijk niet zo zijn dat alle werkzaamheden voor het reilen en zeilen van het Broerenkwartier stil liggen tot er een zicht is wat er met het V&D-gebouw en de Xenoslocatie gaat gebeuren. Daarom is deze zomer een gemeentelijk projectteam van start gegaan om met vertegenwoordigers van 'Vrienden van het Broerenkwartier' per plek de ontwikkelingen aan te sturen.

De aanleiding daarvoor is dat er acties moeten komen om ook kleinere vernieuwingen op te pakken en uit te voeren zoals nieuw straatwerk en groenaankleding. Door het uitblijven van een definitieve keuze voor een invulling van de V&D/HB-locatie zouden onderhoud en verbeteringen in de infrastructuur anders blijven liggen.

De buurt dreigt na zo'n vier jaar in een negatieve spiraal terecht te komen. Zo langzamerhand kan men spreken van een behoorlijke stedenbouwkundige problematiek. De politiek laat zich hierbij niet in de kaart kijken. Al geruime tijd wordt de indruk gewekt dat een oplossing aanstaande is. Maar ook als de gemeente eigenaar is (geworden) van de voormalige V&D/HB-gebouwen, is een haalbaar nieuwbouwplan momenteel niet eenvoudig te realiseren. In de tussentijd is zo'n groot leegstaand winkelpand een blok aan het been voor de middenstand en de bewoners en bezoekers.

Dus is het niet zo gek dat gesproken wordt over een tijdelijke invulling, zodat de levendigheid terugkomt in de buurt. Voorbeelden van tijdelijke winkels en gebruikersmodellen zijn overal in het land te vinden. Ook het Fraterhuis spreekt in bedekte termen mee over onorthodoxe oplossingen voor vergroten van het aantal te vertonen films. De openluchtbioscoop tijdens de zomermaanden op het Broerenkerkplein schijnt goed te bevallen.

In stedenbouwkundige zin is er ook aanleiding om het Broerenkwartier niet in een keer verder te renoveren of gebouwen af te breken. Dat heeft namelijk als nadeel dat de ingreep net als 60 jaar geleden een te grote schaal krijgt. En ontstaat er weer veel nieuwbouw tegelijkertijd. Dit past niet goed in het patroon van oudere en nieuwe panden door elkaar. De Vrienden van de Stadskern kunnen zich wel vinden in een dergelijke gedachtegang. Na de geslaagde vernieuwing van de Weeshuispassage komen volgend jaar de gebouwen aan snee waar C&A en Sikkens zitten, een project dat - overigens zonder veel leegstand - over een langere tijd is ontwikkeld. Een pas op de plaats voor nieuwbouw aan de Vispoortenplas zou dan niet onlogisch zijn, mits er wel een tijdelijke invulling komt. Misschien is er over een aantal jaren een andere context ontstaan, met kansen voor een vernieuwing waar nu nog geen mogelijkheden voor zijn.

↑ Een beetje fantasie kan geen kwaad. Broerenkwartier, tekening Peter Goudswaard

Nieuw elan voor het Broerenkwartier

Misschien kan het V&D-gebouw, voorzien van een groene gevelbekleding, ruimte bieden aan een soort 'markthal' of 'foodcourt' beneden en geïmproviseerde filmzalen voor het Fraterhuis op de verdieping. Horeca op het groene dak zou dan de kers op de taart zijn. Een dergelijk plan smeert de beeldbepalende ingrepen uit over een langere tijd. Laten we hopen dat er nu na jarenlange stilstand en stagnatie weer nieuw elan komt in het Broerenkwartier. Met een openluchtbioscoop en een schaatsbaan deze winter zit de beweging er al wel in.

Vereniging Vrienden van de Stadskern Zwolle

Bestuur

Peter Kamphuis	voorzitter
Patrick Rijke	plv. vz., redactie
Jeroen Thon	secretaris
Johan Vlaskamp	secretaris
Peter Bloembergen	penningmeester
Vanessa Knaapen	penningmeester
Peter Goudswaard	redactie
Raymond Salet	adviseur

Erelid

R. van den Berg

(Retour)adres

Assendorperstraat 71B
8012 DG Zwolle